

«Το έθνος πρέπει να μάθει να θεωρεί εθνικόν ότι είναι αληθές», έγραψε ο Σολωμός.

<https://www.youtube.com/watch?v=GLw8A3h2p8E>

- Ο Διονύσιος Σολωμός υπήρξε η Φωνή της Επανάστασης, υπήρξε η ποιοτική της συνείδηση.
- Γενάρχης της νεοελληνικής λογοτεχνίας και κυρίως της επαναστατικής, πατριωτικής λογοτεχνίας, γεννήθηκε στην Ζάκυνθο τον Απρίλιο του 1798, την χρονιά που εκτέλεσαν τον Ρήγα Φεραίο. Πέθανε στην Κέρκυρα τον Φεβρουάριο του 1857.
- Ο πατέρας του ποιητή, ήταν αριστοκράτης, κόντες και η μητέρα του από φτωχή λαϊκή οικογένεια. Από την μάννα του, ο Σολωμός πήρε τις βάσεις της δημοτικής γλώσσας και την ανέδειξε με όλο του το έργο σε τέλεια λογοτεχνική γλώσσα, ικανή να εκφράσει τις πιο υψηλές ιδέες της ελευθερίας και της εθνικής ανεξαρτησίας.
- Τις σπουδές του τις έκανε ο Σολωμός στην Ιταλία. Εκεί, ο ποιητής ήρθε σε επαφή με τους πιο προοδευτικούς ανθρώπους της εποχής του. Γνώρισε και ενθουσιάστηκε από το επαναστατικό εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα του ιταλικού λαού, καθώς και από τις ιδέες της Γαλλικής επανάστασης για ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ-ΙΣΟΤΗΤΑ-ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ.
- ο Σολωμός αγάπησε τον λαό, και αφιέρωσε το έργο του στο φώτισμα, την προκοπή, μα πάνω από όλα στην ΛΕΥΤΕΡΙΑ του λαού.
- Γυρίζοντας από την Ιταλία γίνεται μέλος της μεγάλης απελευθερωτικής οργάνωσης του ελληνικού λαού, της ΦΙΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ, που πάλεψε για την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού. Τάχθηκε κατά των Άγγλων που κρατούσαν τα Επτάνησα.
- Η Επανάσταση του 1821, συγκλόνισε τον ποιητή που έγινε ο υμνητής της Επανάστασης και της ελευθερίας.

- Τον Μάιο του 1823 μέσα σε λίγες εβδομάδες, μόλις στα 25 του χρόνια, ο Σολωμός γράφει τον «Ύμνο εις την ελευθερία».

Στην αρχή του ύμνου, για να αναδείξει την αξία της λευτεριάς, προτάσσει δύο στίχους του Ντάντε:

*«Λευτεριά σε τραγουδάω, που'σαι τόσο αγαπημένη,
όσο ξέρει εκείνος, που αρνιέται για σένα την ζωή».*

- Ο Ύμνος εις την Ελευθερία, με τις 158 στροφές του, είναι ένα ποίημα νεανικό, ορμητικό, πηγαίο.
- Η Ελευθερία, μορφή ποιητική και όχι αλληγορική, ταυτίζεται με την Ελλάδα.
- Η Ελευθερία είναι γνώριμη του ποιητή.

Την γνωρίζει από την τρομερή κόψη του σπαθιού που με βιασύνη τρέχει να ελευθερώσει τη σκλαβωμένη Ελλάδα.

Η λευτεριά δεν χαρίζεται αλλά κατακτιέται με απόφαση και με αγώνες, γιατί είναι το πολυτιμότερο αγαθό για τους λαούς.

Σε γνωρίζω από την κόψη του σπαθιού την τρομερή,
σε γνωρίζω από την όψη που με βία μετράει τη γη.

Απ' τα κόκαλα βγαλμένη των Ελλήνων τα ιερά,
και σαν πρώτα ανδρειωμένη, χαίρε, ω χαίρε, Ελευθεριά!

Εκεί μέσα εκατοικούσες πικραμένη, εντροπαλή,
κι ένα στόμα εκαρτερούσες, «έλα πάλι», να σου πεί.

'Αργειε νάλθει εκείνη η μέρα κι ήταν όλα σιωπηλά,
γιατί τά 'σκιαζε η φοβέρα και τα πλάκωνε η σκλαβιά.

Ο ποιητής χαιρετάει την Ελευθερία που είναι βγαλμένη από τις μεγάλες θυσίες των Ελλήνων από τους Μαραθώνες, τις Θερμοπύλες, τις Σαλαμίνες.

Περπατά ματωμένη στους κάμπους αλλά θεία, ακατάλυτη και αθάνατη γεμάτη φως. Και αυτή η ποιητική εικόνα της Ελευθερίας δείχνει την αιώνια αξία της για τον άνθρωπο.

Ωστόσο στον Ύμνο ποιητικά διατυπώνεται από τον Σολωμό, η Ιστορική Αλήθεια. Δίνει το πολιτικό κλίμα της ιερής συμμαχίας στην Ευρώπη μέσα στο οποίο ξέσπασε η Επανάσταση:

Με τα ρούχα αιματωμένα ξέρω ότι έβγαινες κρυφά
να γυρεύεις εις τα ξένα άλλα χέρια δυνατά.

Μοναχή το δρόμο επήρες, εξανάλθες μοναχή·
δεν είν' εύκολες οι θύρες εάν η χρεία τες κουρταλεί.

'Αλλος σου έκλαψε εις τα στήθια, αλλ' ανάσαση καμμιά·
άλλος σου έταξε βοήθεια και σε γέλασε φρικτά.

'Αλλοι, οϊμέ, στη συμφορά σου οπού εχαίροντο πολύ,
«σύρε νά 'βρεις τα παιδιά σου, σύρε», έλεγαν οι σκληροί.

Το 1864 μελοποιημένες οι πρώτες στροφές,
από τον Κερκυραίο μουσικό Νικόλαο Μάντζαρο,
καθιερώθηκαν ως Εθνικός Ύμνος της Ελλάδας.
Γιατί αξίζει να πούμε, ότι κατά την περίοδο του Όθωνα,
η Ελλάδα είχε για Εθνικό Ύμνο τον βαυαρικό Εθνικό Ύμνο,
μεταφρασμένο στα ελληνικά.

Ο Διονύσιος Σολωμός το 1825 με αφορμή το ιστορικό γεγονός της καταστροφής των Ψαρών από τους Τούρκους, έγραψε ένα επίγραμμα στο οποίο η μορφή της προσωποποιημένης Δόξας τιμά τους νεκρούς Έλληνες μέσα σε ένα τοπίο απόλυτης καταστροφής.

*Στων Ψαρών την ολόμαυρη ράχη
περπατώντας η Δόξα μοναχή
μελετά τα λαμπρά παλληκάρια
και στην κόμη στεφάνι φορεί
γνωμένο από λίγα χορτάρια
πού 'χαν μείνει στην έρημη γη.*

«Μήγαρις έχω άλλο στο νου-έγραφε-πάρε ελευθερία και γλώσσα; Εκείνη άρχισε να ποδοπατεί τα κεφάλια τα τούρκικα, τούτη θέλει πατήσει ογλήγορα τα σοφολογιοτατίστικα..... Για με είναι όμοιοι και οι δύο...»

«Μου πονεί η ψυχή μου. οι δικοί μας χύνουν το αίμα τους αποκάτου από το Σταυρό για να μας κάμουν ελεύθερους, και τούτος και όσοι του ομοιάζουν πολεμούν γι' ανταμοιβή να τους σηκώσουν τη γλώσσα».

Το πεζό έργο του **Διαλόγου** μπορεί να θεωρηθεί συμπληρωματικό του Ύμνου εις την Ελευθερίαν. Στο Ύμνο ο Σολωμός εξυμνεί τα κατορθώματα της ελληνικής επανάστασης του 1821 συνθέτοντας ένα ενθουσιώδες λυρικό ποίημα σε δημώδη γλώσσα.

Στο θαυμάσιο έργο του το «**Διάλογο**» υπερασπίζεται με πάθος τη γλώσσα του λαού εναντίον των σχολαστικών, των σοφολογιότατων, όπως τους έλεγε, που την περιφρονούσαν.

Θεωρούσε δε ότι αυτοί που εμπόδιζαν τη μόρφωση του λαού επιβάλλοντας μία γλώσσα που ο λαός δεν καταλάβαινε, ήταν το ίδιο με τους Τούρκους κατακτητές. Ο στόχος είναι διπλός: να καταδειχθεί ότι η επανάσταση γίνεται για την απόκτηση της Ελευθερίας και, συγχρόνως, ότι οι επαναστατημένοι έλληνες έχουν καλλιεργημένη γλώσσα και αξιόλογη λογοτεχνία.

Αλήθειες και γνώση ιστορική που εμείς οι νέοι πρέπει να αναζητάμε και να γνωρίζουμε.

Η παρεχόμενη γνώση από το σχολείο δεν αρκεί.

Ο Δημήτρης Φωτιάδης, στα απομνημονεύματά του, έγραφε:

Ο,τι ξέρουμε για το 1821 μοιάζει με αντεστραμμένο είδωλο στον καθρέφτη.

Υπάρχουν δύο '21, αυτό των αρχόντων, των Φαναριωτών και της επίσημης διπλωματίας και αυτό του λαού και των προοδευτικών ανθρώπων όλου του κόσμου.

«Ελευθερία ή Θάνατος» έλεγε ο λαός και ο λαϊκός κλήρος.

«Ας αφήσουμε τα παιδιά του Μωάμεθ ν'αποτελειώσουν τα παιδιά του Ροβεσπιέρου», έλεγαν οι άρχοντες και οι κοτσαμπάσηδες.

Ο ποιητής συγκλονίζεται από την δωδεκάμηνη πολιορκία του Μεσολογγίου,

από τον Απρίλη του 1825 μέχρι τον Απρίλη του 1826 από τους Τούρκους του Κιουταχή και αργότερα τους Αιγύπτιους του Ιμπραήμ.

!0 Απρίλη του 1826, αποφασίζεται και γίνεται η Έξοδος.

Η αθάνατη εποποιΐα του Μεσολογγίου, ενέπνευσε στο Σολωμό ένα οικουμενικό, ποιητικό έργο, με τίτλο «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι».

*Μες στα χαράματα συχνά, και μες στα μεσημέρια,
Κι όταν θολώσουν τα νερά, κι όταν πληθύνουν τ' άστρα,
Ξάφνου σκιρτούν οι ακρογιαλιές, τα πέλαγα κι οι βράχοι.
Γέρος μακριά, π' απίθωσε στ' αγκίστρι τη ζωή του,
Το πέταξε, τ' αστόχησε, και περιτριγυρνώντας:
«Αραπιάς άτι, Γάλλου νους, βόλι Τουρκιάς, τόπ' Άγγλου!
Πέλαγο μέγ', αλίμονον! βαρεί το καλυβάκι*

*Άκρα του τάφου σιωπή στον κάμπο βασιλεύει·
Λαλεί πουλί, παίρνει σπυρί, κι' η μάνα το ζηλεύει.
Τα μάτια η πείνα εμαύρισε· στα μάτια η μάνα μνέει·
Στέκει ο Σουλιώτης ο καλός παράμερα και κλαίει:
«Έρμο τουφέκι σκοτεινό, τί σ' έχω γω στο χέρι;
Οπού συ μούγινες βαρύ κι' ο Αγαρηνός το ξέρει.*

Το Μεσολόγγι έπεσε την άνοιξη· ο ποιητής λέει στους στοχασμούς του:

«Η ζωή που ανασταίνεται με όλες της τες χαρές, αναβρύζοντας ολούθε, νέα, λαχταριστή, περιχυνόμενη εις όλα τα όντα· η ζωή ακέραιη, απ' όλα της φύσης τα μέρη, θέλει να καταβάλη την ανθρώπινη ψυχή· θάλασσα, γη, ουρανός, συγχωνευμένα, επιφάνεια και βάθος συγχωνευμένα, τα οποία πάλι πολιορκούν την ανθρώπινη φύση στην επιφάνεια και εις το βάθος της.

Η ωραιότης της φύσης, που τους περιτριγυρίζει, αυξάνει εις τους εχθρούς την ανυπομονησία να πάρουν τη χαριτωμένη γη, και εις τους πολιορκημένους τον πόνο ότι θα τη χάσουν.»

*Ο Απρίλης με τον Έρωτα χορεύουν και γελούνε,
Κι' όσ' άνθια βγαίνουν και καρποί τόσ' άρματα σε κλειούνε.
Λευκό βουνάκι πρόβατα κινούμενο βελάζει,
Και μες στη θάλασσα βαθιά ξαναπετιέται πάλι,
Κι' ολόλευκο εσύσμιξε με τ' ουρανού τα κάλλη.
Και μες στης λίμνης τα νερά, όπ' έφθασε μ' ασπούδα,
Έπαιξε με τον ίσκιο της γαλάζια πεταλούδα,
Που ευώδισσε τον ύπνο της μέσα στον άγριο κρίνο·
Το σκουληκάκι βρίσκεται σ' ώρα γλυκιά κι' εκείνο.
Μάγεμα η φύσις κι' όνειρο στην ομορφιά και χάρη,
Η μαύρη πέτρα ολόχρυση και το ξερό χορτάρι·
Με χίλιες βρύσες χύνεται, με χίλιες γλώσσες κραίνει·
Όποιος πεθάνη σήμερα χίλιες φορές πεθαίνει.
Τρέμ' η ψυχή και ξαστοχά γλυκά τον εαυτό της.*

Η γυναίκα της Ζάκυνθος, πεζογράφημα του Σολωμού, συνδέεται στενά με τους Ελεύθερους Πολιορκημένους. Είναι ο αντίποδάς τους.

Στους Ελεύθερους Πολιορκημένους δίνεται ο κόσμος της θυσίας για τα μεγάλα ανθρώπινα ιδανικά. Στη γυναίκα της Ζάκυνθος δίνεται ο κόσμος των πιο ταπεινών αισθημάτων.

Ο Σολωμός δείχνει πως υποδέχτηκε το αρχοντολόι της Ζακύνθου τις Μεσολογγίτισσες. Η γυναίκα της Ζάκυνθος παίρνει το μέρος των Τούρκων, των κατακτητών και χτυπάει τους Έλληνες που επανάστατησαν.

ΟΙ ΜΙΣΟΛΟΓΓΙΤΙΣΣΕΣ

1. Καί ἐσυνέβηκε αὐτὲς τὲς ἡμέρες ὅπου οἱ Τοῦρκοι ἐπολιορκοῦσαν τὸ Μισολόγγι καὶ συχνὰ ὄλημερνὶς καὶ καπότε ὄληνυχτὶς ἔτρεμε ἡ Ζάκυνθο ἀπὸ τὸ κανόνισμα τὸ πολὺ.
2. Καὶ κάποιες γυναῖκες Μισολογγίτισσες ἐπερπατοῦσαν τριγύρω γυρεύοντας γιὰ τοὺς ἄνδρες τους, γιὰ τὰ παιδιά τους, γιὰ τ' ἀδέλφια τους ποὺ ἐπολεμοῦσανε.
3. Στὴν ἀρχὴ ἐντρεπόντανε νᾶβγουνε καὶ ἐπροσμένανε τὸ σκοτάδι γιὰ ν' ἀπλώσουν τὸ χέρι, ἐπειδὴ δὲν ἦτανε μαθημένες.
4. Καὶ εἶχανε δούλους καὶ εἶχανε σὲ πολλὰς πεδιάδες καὶ γίδια καὶ πρόβατα καὶ βόϊδα πολλὰ.
5. Καὶ ἀκολούθως ἐβιαζόντανε καὶ ἐσυχνοτηράζανε ἀπὸ τὸ παρεθύρι τὸν ἥλιο πότε νὰ βασιλέψη γιὰ νᾶβγουνε.
6. Ἀλλὰ ὅταν ἐπερισσέψανε οἱ χρεῖες ἐχάσανε τὴν ντροπὴ, ἐτρέχανε ὄλημερνὶς.
7. Καὶ ὅταν ἐκουραζόντανε ἐκαθόντανε στ' ἀκρογιάλι κι ἀκούανε, γιὰτὶ ἐφοβόντανε μὴν πέσει τὸ Μισολόγγι.
8. Καὶ τὲς ἔβλεπε ὁ κόσμος νὰ τρέχουνε τὰ τρίστρατα, τὰ σταυροδρόμια, τὰ σπίτια, τὰ ἀνώγια καὶ τὰ χαμώγια, τὲς ἐκκλησίες, τὰ ξωκλήσια γυρεύοντας.
9. Καὶ ἐλαβαίνανε χρήματα, πανιὰ γιὰ τοὺς λαβωμένους.
10. Καὶ δὲν τοὺς ἔλεγε κανένας τὸ ὄχι, γιὰτὶ οἱ ρώτησες τῶν γυναικῶν ἦτανε τὲς περσότερες φορὲς συντροφευμένες ἀπὸ τὲς κανονιὲς τοῦ Μισολογγιοῦ καὶ ἡ γῆ ἔτρεμε ἀπὸ κάτου ἀπὸ τὰ πόδια μας.
11. Καὶ οἱ πλέον ἀμπτωχοὶ ἐβγάνανε τὸ ὀβολάκι τους καὶ τὸ δίνανε καὶ ἐκάνανε τὸ σταυρὸ τους κοιτάζοντας κατὰ τὸ Μισολόγγι καὶ κλαίοντας.

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΟΥ ΜΙΣΟΛΟΓΓΙΟΥ ΔΙΑΚΟΝΕΥΟΥΝΕ ΚΑΙ Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΣ ΕΧΕΙ ΔΟΥΛΕΙΑ

1. Ὡστόσο ἡ γυναίκα τῆς Ζάκυνθος εἶχε στὰ γόνατα τὴ θυγατέρα τῆς καὶ ἐπολέμαε νὰ τὴν καλοπιάσει.
2. Ἐβαλε λοιπὸν τὸ ζουρλάδι τὰ μαλλιά τῆς ἀπὸ πίσω ἀπὸ τ' αὐτιά, γιατί ἡ ἀνησυχία τῆς τάχε πετάξει, καὶ ἔλεγε φιλώντας τὰ μάτια τῆς θυγατρὸς τῆς:
3. «Μάτια μου, ψυχὴ μου, νὰ γένεις καλή, νὰ πανδρευθεῖς, καὶ νὰ βγαίνουμε καὶ νὰ μπαίνουμε, καὶ νὰ βλέπουμε τὸν κόσμον, καὶ νὰ καθόμαστε μαζί στὸ παρεθύρι νὰ διαβάζουμε τὴ θεία Γραφὴ καὶ τὴ Χαλιμά».
4. Καὶ ἀφοῦ τὴν ἐχάϊδεψε καὶ τῆς φίλησε τὰ μάτια καὶ τὰ χεῖλια, τὴν ἄφησε ἀπάνου στὴν καθίκλα λέοντάς τῆς: Νὰ καὶ ἓνα καθρεφτάκι καὶ κοιτάξου πὺ εἶς' ὁμορφὴ καὶ μοῦ μοιάξεις.
5. Καὶ ἡ κόρη πὺ δὲν ἦτανε μαθημένη μὲ τὰ καλὰ ἡσύχασε, καὶ ἀπὸ τὴ χαρὰ τῆς ἐδάκρυσε.
6. Καὶ ἰδοὺ μεγάλη ταραχὴ ποδιῶν, ὅπὺ πάντοτες αὖξαινε.
7. Καὶ ἐσταμάτησε κοιτάζοντας κατὰ τὴ θύρα καὶ φουσκώνοντας τὰ ρουθούνια τῆς.
8. Καὶ ἰδοὺ παρесиάζονται ὀμπρὸς τῆς οἱ γυναῖκες τοῦ Μισολογγιοῦ. Ἐβάλανε τὸ δεξὶ τους στὰ στήθια καὶ ἐπροσκυήσανε· καὶ ἐμείνανε σιωπηλὲς καὶ ἀκίνητες.
9. «Καὶ ἔτσι δά, πῶς; Τί κάνουμε; θὰ παίξουμε; Τί ὀρίζετε, κυράδες; Ἐκάμετε ἀναβαίνοντας τόση ταραχὴ μὲ τὰ συρτοπάπουτσα, πὺ λογιάζω πῶς ἤρθετε νὰ μοῦ δώσετε προσταγές».
10. Καὶ ὅλες ἐμείνανε σιωπηλὲς καὶ ἀκίνητες· ἀλλὰ μία εἶπε: «Ἄμ' ἔχεις δίκαιο. Εἶσαι στὴν πατρίδα σου καὶ στὸ σπίτι σου, καὶ μεῖς εἴμαστε ξένες καὶ ὄλο σπρώξιμο θέλουμε».
11. Καὶ ἐτότες ἡ γυναίκα τῆς Ζάκυνθος τὴν ἀντίσκοψε καὶ ἀποκρίθηκε: «Κυρὰ δασκάλα, ὅλα τὰ χάσετε, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖνο πὺ ἀκούω ἢ γλώσσα σᾶς ἔμεινε.
12. »Εἶμαι στὴν πατρίδα μου καὶ στὸ σπίτι μου; Καὶ ἡ ἀφεντιά σου δὲν ἦσουνα στὴν πατρίδα σου καὶ στὸ σπίτι σου;
13. »Καὶ τί σᾶς ἔλειπε, καὶ τί κακὸ εἶδετε ἀπὸ τὸν Τοῦρκο; Δὲ σᾶς ἄφηνε φαητά, δούλους, περιβόλια, πλούτια; Καὶ δόξα σοὶ ὁ θεὸς εἶχετε περσότερα ἀπὸ ἐκεῖνα πὺ ἔχω ἐγώ.
14. »Σᾶς εἶπα ἐγὼ ἴσως νὰ χτυπήσετε τὸν Τοῦρκο, πὺ ἐρχόστενε τώρα σὲ μὲ νὰ μοῦ γυρέψετε καὶ νὰ μὲ βρίσετε;
15. »Ναῖσκε! Ἐβγήκετε ὄξω νὰ κάμετε παλληκαριές. Οἱ γυναῖκες ἐπολεμούσετε (ὁμορφὸ πρᾶμα πὺ ἤθελ' ἤσθενε μὲ τουφέκι καὶ μὲ βελέσι· ἢ ἐβάνετε καὶ βρακί;). Καὶ κάτι ἐκάμετε στὴν ἀρχή, γιατί ἐπήρετε τὰ ἄτυχα παλληκάρια τῆς Τουρκιάς ξάφνου.
16. »Καὶ πῶς ἐμπόρειε ποτὲ τοῦ νὰ ὑποφτευθεῖ τέτοια προδοσία; Τὸθελε ὁ Θεός; Δὲν ἀνακατωνόστενε μὲ δαῦτον μέρα καὶ νύχτα;
17. »Τόσο κάνει καὶ ἐγὼ νὰ μπήξω τὸ μαχαίρι μὲς στὸ ξημέρωμα στὸ λαιμὸ τοῦ ἀνδρὸς μου (πὺ νὰ τόνε πάρει ὁ διάολος).
18. »Καὶ τώρα πὺ βλέπετε πῶς πᾶνε τὰ πράματά σας κακὰ, θέλτε νὰ πέσει τὸ βάρος ἀπάνου μου.

19. »Καλή, μὰ τὴν ἀλήθεια. Αὐριο πέφτει τὸ Μισολόγγι, βάνουνε σὲ τάξη τὴν Ἑλλάδα τὴ ζουρλὴ οἱ βασιλιάδες, εἰς τοὺς ὁποίους ἔχω ὅλες μου τὲς ἐλπίδες,

20. »καὶ ὅσοι μείνουνε ἀπὸ τὸν ξολοθρεμὸ ἔρχονται στὴ Ζάκυνθο νὰ τοὺς θρέψουμε, καὶ μὲ τὴν κοιλιὰ γιομάτη μας βρίζουνε».

21. Λέοντας ἐσιώπησε ὀλίγο κοιτάζοντας μὲς στὰ μάτια τὲς γυναῖκες τοῦ Μισολογγιοῦ.

22. «Και ἔτσι ξέρω καὶ μιῶ καὶ ἐγώ, ναι ἢ ὄχι; Καὶ τώρα δὰ τί ἀκαρτερεῖτε; Εὐρήκετε ἴσως εὐχαρίστηση νὰ μὲ ἀκοῦτε νὰ μιῶ;

23. »Ἐσεῖς δὲν ἔχετε ἄλλη δουλειὰ παρὰ νὰ ψωμοζητᾶτε. Καί, νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, στοχάζουμαι πῶς θὲ νᾶναι μιὰ θαράπαψη γιὰ ὅποιον δὲν ντρέπεται.

24. »Ἀλλὰ ἐγὼ ἔχω δουλειὰ. Ἀκοῦστε; ἔχω δουλειά». Καὶ φωνάζοντας τέτοια δὲν ἦτανε πλέον τὸ τριπίθαμο μπουρίκι, ἀλλὰ ἐφάνηκε σωστή.

Ἀσκητικὸς καὶ περήφανος ὁ ποιητὴς ὕμνησε τοὺς αγωνιστὲς καὶ καταδίκασε τοὺς ντόπιους καὶ ξένους τυράννους. Μίλησε γιὰ τὶς πανανθρώπινες ἀξίες τῆς ἐλευθερίας, τῆς ανεξαρτησίας καὶ τῆς ἀλληλεγγύης.

Ἀνεκτίμητη ἡ καθολικότητα τῶν ιδεῶν του, ἡ καθολικότητα τῆς ιδέας τῆς ἐλευθερίας. Καὶ ἡ τοποθέτησή του στο πλάι τοῦ αγωνιζόμενου ἔθνους καὶ ἐναντίον τῆς ἀντιδραστικῆς ἀριστοκρατίας.

Ἡ Ἐθνικὴ Ἐλευθερία τοῦ «Ἕγνου»,

ἡ **Ἠθικὴ Ἐλευθερία** τῶν «Πολιορκημένων»,

ἡ **πνευματικὴ Ἐλευθερία** τοῦ «Διαλόγου»,

εξακολουθοῦν νὰ εἶναι ζωντανὰ αἰτήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ὁ ποιητὴς καὶ κριτικὸς λογοτεχνίας Κώστας Βάρναλης, κρίνοντας τὸ ἔργο τοῦ Σολωμοῦ στα ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τὸν θάνατό του ἔγραφε:

«Τώρα που περάσανε πάνω τὸν τάφο τοῦ Σολωμοῦ, χωρὶς νὰ τον βαρύνουν, χρόνια ἑκατὸ, θα ρωτήσῃ κανεὶς: καὶ τι ἀπομένει ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Ἐθνικοῦ ποιητῆ;»

-ΟΛΟ!!! Καὶ ζωντανὸ σαν τότε.

Ὅσο θα ὑπάρχουν ἀλυσίδες στὸν κόσμο.